

NOTAT

**Miljø- og
Fødevarerministeriet**
Styrelsen for Vand- og
Naturforvaltning

Naturbeskyttelse
Ref. MIGRE
Den 25. oktober 2016

Notat om sælbestandens betydning for fiskeriet i Østersøen (herunder torskebestandens størrelse) og om effekten af regulering af sæler

Fakta om sælerne i Østersøen

Gråsælen er den talrigeste sælart i Østersøen med en samlet bestand på ca. 40.000 dyr. Derudover lever arten ringsæl i de indre dele af Østersøen og nogle små bestande af spættet sæl ved Kalmarsund i Sverige og i den vestlige Østersø omkring Lolland-Falster. I forhold til det danske Østersøfiskeri (efter torsk) er det gråsælen, der er i fokus. De to andre sælarter er stort set uden betydning for dette fiskeri.

Gråsælerne lever primært i svenske, finske og estiske dele af Østersøen, men har de seneste årtier bredt sig mod syd og mod vest og herunder til danske dele af Østersøen. Sælerne, der ses ved Bornholm, er gråsæler, og inden for de senere år har gråsælen etableret en lille ynglebestand på sandbanken Rødsand ved Gedser. DCE-Aarhus Universitet vurderer, at der i de danske dele af Østersøen kan opholde sig op til ca. 800 gråsæler. Antallet varierer dog hen over året, og på nogle årstider er der væsentligt færre. Der er hovedsageligt tale om strejfende sæler, der sandsynligvis kommer fra svenske ynglebestande.

Som led i Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA) sker der årligt optælling af bestanden af sæler i dansk farvand.

Gråsæl er optaget på habitatdirektivets bilag II og V. Bilag II medfører, at Danmark skal udpege og beskytte særlige bevaringsområder for arten (habitatområder), som skal indgå i Natura 2000-netværket. I Østersøen er Ertholmene nordøst for Bornholm og Rødsand-området ved Gedser udpeget som habitatområder for gråsæl. Bilag V medfører, Danmark skal sikre, at udnyttelsen af arten er forenelig med opretholdelse af en gunstig bevaringsstatus. DCE Aarhus Universitet har i 2013 vurderet, at gråsælens bevaringsstatus i Danmark er *ugunstig men i bedring*, bl.a. fordi arten har begrænset udbredelse i samtlige danske farvande og en ganske lille dansk ynglebestand (under 10 ungefødende hunner per år).

Sælbestandens betydning for torskefiskeriet

Gråsælen lever af både bundlevende og pelagiske fisk som fx sild, stenbider, brisling og torsk. Den gennemsnitlige længde af byttefisk i Østersøen er 10-25 cm (dvs. relativt små fisk på omkring 200 g). Fødevalget varierer både geografisk og over tid, da det afspejler de fisk, som er tilgængelige lokalt. Gråsælerne tager også større fisk, men omfanget er ukendt. Den mest iøjnefaldende del af konflikten mellem sæler og fiskeriet er netop, at nogle sæler kan tage dele af store fisk, som er fanget i garn eller på kroge. En undersøgelse af gråsælens fødevalg ved Christiansø baseret på DNA-analyser viser, at 95 % af de undersøgte fæcesprøver rummede torsk. Det er dog ikke muligt at kvantificere mængden af torsk eller størrelsen af torsk ud fra disse data.

Det er estimeret, at forskellige populationer af gråsæl gennemsnitligt spiser 3-5 kg fisk per dag. Ældre data om gråsæler i Østersøen siger 3,2 kg fisk per dag. Herudfra kan gråsælernes samlede konsum af fisk i Østersøen i 2015 beregnes til mellem 44.000 og 73.000 tons. Der findes ikke sikker viden om,

hvor stor en andel af disse fisk, som er torsk. De 500-800 gråsæler, der opholder sig i den danske Østersø, har et samlet årligt konsum af alle fiskearter på omkring 550-875 tons.

Det kan nævnes, at danske fiskere i 2015 landede i alt 65.000 tons fisk i hele Østersøområdet, hvoraf 10.700 tons torsk.

Forekomsten af gråsæl i danske farvande varierer over året, og konflikterne med fiskeriet synes at være størst om foråret og i forsommeren. DTU Aqua har i 2014-2015 undersøgt omfanget af de skader, som sælerne påfører fiskeriet i Danmark. Skaderne ses primært i garn- og krogfiskeriet og omfatter både ødelagte fangster og ødelagte redskaber. Omfanget af skader varierer meget både geografisk og sæsonmæssigt, men også fra fartøj til fartøj. Rapporten udpeger 7 områder i Danmark, hvor problemerne vurderes at være væsentlige – fiskeriet omkring Bornholm er blandt de hårdest ramte. DTU Aqua vurderer, at niveauet af skader i garnfiskeriet efter torsk ved Bornholm ligger på mellem 2-16 % af de samlede landede mængder torsk.

Også en øget forekomst af parasitter i torsk (torske- og leverorm) er sat i forbindelse med gråsælers forøgede udbredelse i Østersøen. Gråsæl er slutvært for disse parasitter, hvis antal pr. torsk er vokset i takt med en stigende gråsælbestand. DTU Aqua undersøgte i 2014 torsk fanget i den østlige Østersø, og fandt en infektionsrate på 100 % for leverorm (ca. 80 orm pr. lever) og 29 % for torskeorm (ca. 5 orm pr. torsk). Det antages, at betydelige infektioner kan hæmme torskens vækst og ernæringstilstand. Høje infektionsrater reducerer udbyttet af torskene og formentlig også afregningsprisen. Sammenhængen mellem parasitter i torsk og udviklingen i gråsælbestanden er dog ikke klarlagt videnskabeligt.

Effekt af regulering

I Danmark kan fiskere med erhvervs- eller bierhvervslicens, som har alvorlige skader på fangst og fiskeredskaber forårsaget af gråsæl, efter en ordning fra maj 2014 få dispensation til at regulere, dvs. skyde sæler. I perioden 22. maj 2014 og til 31. december 2015 har Naturstyrelsen meddelt 10 reguleringstilladelser til gråsæl, men ingen gråsæler er rapporteret nedlagt.

På baggrund af et politisk ønske om at afhjælpe skader på fangst og redskaber blandt bornholmske kystfiskere, etablerede Naturstyrelsen i sommeren 2016 en ny forsøgsordning, der giver udvidede mulighed for regulering af gråsæler ved Bornholm. Her kan fiskere eller jægere nu regulere op til 40 gråsæler inden for et år på lempede vilkår. I forbindelse med ordningen er uddannet et særligt korps på 21 jægere, der har gennemført og bestået kursus i regulering af sæler og en skydeprøve. Disse reguleringsjægere forventes i efteråret 2016 at påbegynde regulering af gråsæler ved Bornholm. Naturstyrelsen og SVANA overvåger effekterne af ordningen, der evalueres, når den har virket et år.

Gråsæler reguleres også i Sverige og Finland, her kaldet for ”skyddsjakt”. I Sverige er i 2016 fastsat en samlet reguleringskvote på i alt 480 gråsæler og 151 er rapporteret nedlagt. I Finland er kvoten på 1050 gråsæler per år, og i 2011-2015 blev mellem 50 og 290 sæler nedlagt årligt. Ålandsørerne har en selvstændig kvote på 450 gråsæler og i 2011-2015 blev der her nedlagt 90-115 dyr per år. I Estland er der i 2015 fastlagt en kvote på 55 gråsæler. Det vides ikke, hvor mange der er nedlagt. Hertil kommer, at der årligt bifanges ca. 2000 gråsæler i fiskeredskaber i Østersøen.

Herudover kan det oplyses, at NaturErhvervstyrelsen støtter udvikling af sælsikre fiskeredskaber via Fiskeriudviklingsprogrammet og Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP), bl.a. har DTU Aqua for nyligt udviklet et sælsikkert fangstbur til torsk.